

TMMOB
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
ANTALYA ŞUBESİ

ANTALYA'YA GELECEKTEN BAKMAK

TMMOB
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
ANTALYA ŞUBESİ

>> Antalya - 2009

BÜLTEN 57'NİN
EKİDİR...

SUNUŞ

10 Mart 2009 tarihinde İnşaat Mühendisleri Odası ve Mimarlar Odası Antalya Şube'leri "Antalya'ya Gelecekten Bakmak" konulu bir panel düzenlemişlerdir. Dr. Erhan Karaesmen tarafından yönetilen panele konuşmacı olarak, (1973-1980) dönemi Antalya Belediye Başkanı Selahattin TONGUÇ, (1989-1999) dönemi Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı Hasan SUBAŞI ve (1999-2004) dönemi Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı Bekir KUMBUL katılmışlardır.

Büyükşehir ve alt kademe belediye başkan adayları da aynı toplantıya davet edilmişlerdir. Adaylardan katılanlara da panel sonunda söz verilmiştir. Böyle bir panelle Antalya'da yerel yönetimlerin nerden nereye geldiği gözler önüne serilmiştir. Yerel yönetimlerin geçmişinden sayfa açarak bu panel geleceğe de ışık tutması düşüncesiyle düzenlenmiştir. Geçmişin anılarını taşıyan, Antalya'nın dünü ve günümüzü karşılaştırma imkânını da bize sunmuştur.

Yeni dünya düzeni olarak tanınan küresel kapitalizmin kâr ve rant hırsını kural tanımaz boyutlara taşıdığı günümüzde, demokrasi fakiri bizim gibi ülkelerde yoksul halk kadar kentlerde olumsuz yönde etkilenmektedir. Daha fazla kâr ve rant uğruna kentlerin ekonomik kültürel sosyal bütün değerlerinin gözden çıkarıldığı, talan edilmeye çalışıldığı bir dönemi yaşıyoruz.

Seçimlere, küresel kapitalizmin yıldızlarının döküldüğü, dünya çapında büyük bir ekonomik krizin yaşandığı dönemde girilmiştir. Bu da yukarıdaki nedenlerden dolayı yerel seçimlerin önemini daha da arttırmaktadır.

Kentin geleceği için çevre açısından, mevcut durum ve geleceğin planlanması, kentin doğal afetlere hazırlık durumu, doğal afetler kentsel planlama ve yapılaşma politikaları ve uygulamalar, kentleşme sürecinde tarım, enerji ve doğal kaynaklar gibi birçok etken vardır.

"Bir kent herkesin kendi sığınağını daha rahat hale getirmesinden daha farklı bir şeydir" (Mumford, 1961). Bir kent sadece yaşanan bir yer değildir, sadece alışveriş yapılan, sadece gezmeye çıkılan, çocuklarımız için oynayacak yer olan bir yer değildir. Kent, insanı insan kılan yani adalet duygusunun nasıl geliştirileceğinin, etişin anlamlı kılınmasını, benzemez olanın kendi gibi olma hakkının öğrenmenin ve onunla konuşabilmenin öğrenildiği yerdir.

Kentler hak sahibi olma hakkına sahip olma yeridir.

İMO Antalya Şubesi olarak, kamu yararına muhalefet görevimizi, alternatif çözüm önerilerimizle beraber yapmaya devam ediyoruz, edeceğimiz.

Kentimiz ona sahip çıktığımız ölçüde doğru, sağlıklı, planlı ve güvenli gelişebilir bu nedenlerden dolayı kent bilinci oluşması ve kente sahip çıkılması önem taşımaktadır.

Tüm meslektaşlarımızın yaşamlarının sağlıklı ve başarılı geçmesi dileğiyle.

11.Dönem Yönetim Kurulu adına;

Durmuş NAR

Başkan

“ANTALYA'YA GELECEKTEN BAKMAK”

SELAHATTİN TONGUÇ

(1973-1980) Dönemi Antalya Belediye Başkanı

70'li yıllarda Belediye Başkanı olarak Antalya Kenti'nin başına geldiğimizde, Türkiye'de belediyeçilik daha palazlanma aşamasındaydı ve yeni yeni gelişmeye başlamıştı, 30'lu yıllarda çıkan yasalara göre; valilerin, ilçelerde kaymakamların vesayeti altında vali veya kaymakamın arzu ettiği zaman, belediye başkanını görevden alabildiği bir dönemde basit işlerle uğraşan sadece yol temizleme, yolu, suyu ile ilgilenen yıkanmasını taranmasını yapan yasanın tabiriyle halkın ihtiyaçlarını karşılayan belediyeçilik vardı. Çoğunlukla belediyeler, 50'li yıllarda başlayan hareketlenmeyle birlikte bir nevi memur olarak tarif edilmeleriyle birlikte görev yapmışlardır. Örneğin Antalya'da; ilk imar hareketleri ki o dönemlerde başlamıştır. 40-50'lere baktığımız zaman, hangi Antalyalıya sorarsanız, o tarihten sonra belediye başkanlarının adını bile bilmez ama söyleyecekleri ilk isim Haşim İşcan'dır. Çünkü o dönemde de imkanlar valide, yetkiler valide daha doğrusu devlette belediyeler onların verdiği imkanlarla gidiyor.

Sanayileşme ile birlikte gecekondulaşma, bu arada kentimizi daha mı iyi yaptı, daha mı kötü yaptı, tartışacağımız çok katlı binalar gündeme geldi, apartman özlemi başladı. Antalya'da yanlış hatırlamıyorsam ilk apartman 1957 de Şehir kulübünün yanında gerçekleşti. Bunu sık sık anlatıyorum bu işin çok eski olmadığı hepimizin çok yakın tarihte anımsadığımız bir dönem, ebeveynlerimizle beraber bu apartman ne biçim bir şey olduğunu gruplar halinde bütün Antalyalıların gidip o binada apartmanın ne olduğunu öğrenmeye çalıştığı dönem. Şimdi biraz daha eskiye gelmek istiyorum. Antalya'da çocukluk dönemimiz yani

Antalya'da 40'lerden sonraki dönem sokaklarda insanların birbirlerine dost bir şekilde yaklaştığı dönem, mahallerde akşamüzeri oldu mu hele hele yaz aylarında komşularla yolu önce sularlar sonra süpürgelerle süpürürler hasırlar yazılır. Akşamüzeri ilkinci çayları içilir, anılar gündeme gelir, muhabbetler yapılırdı.

Tabi o dönemlerde, dükkânlarda bu kadar iş gücü yok. Kahvelerde meydanlarda çok sohbetler yapılırdı. Dükkân önüne sandalye koyduğu zaman kapatılmış sayılır, o dükkâna kimse el sürmez. Yeşillikler içinde bir Antalya, bahçesiz hiçbir ev yok bugün özlemle anıyorum her evin Antalya iklimine uygun bahçesinde meyve ağaçları vardır. Her bahçede bir iki tane badem ağacı vardır. Çocuklar ekonomik imkânları olmasa bile zaten ihtiyacını görebiliyor. Her bahçede birkaç tane erik ağacı, narenciyesi portakalı, limonu ve sırasıyla yaz mevsimine kadar kirazı, şeftalisi, kaysısı, sonbaharda üzümüyle devam eder. Antalya'da evlerde özlem duyduğum mahalle yaşamlarından birincisi bu. Derken bu apartman sevdasıyla birlikte kentleşme başladı. Şehrimizde bir de o dönemlerde yapılan ilk imar hareketleri gerçekleşti. Haşim İşcan'ı saygıyla anıyorum. İlk hatırladığım Bahçelievler ortalama 1000 metrekare parsellerin içerisinde 150-200 metrekare civarında evler. Bu evlerle birlikte Antalya doğaya daha çok sıcak bakmaya başladı. Antalya'da evlerin bahçe düzenlemeleriyle birlikte, bir doğa sevgisi geldi. Her bahar aylarında Antalya'da bahçelerde hangi evin bahçesinde daha çok çiçek var, kim daha güzel, daha değişik bitkiler yapmış izlenirdi, bir nevi sergi alanı gibi. Konyaaltı caddesinde bugünkü Atatürk parkının olduğu yer o dönemde vilayet işi götürüyor. Bütün binaların parsellerinin karşısına gelen alanlar denize kadar bedelsiz olarak verilmiş o arsalar neden? Denizle kentin arasını aşmamak ve orayı dolayısıyla uzun vadede kamuya açmak için şimdi kıyı kanunu, kıyı şeridi uğraşıyorsunuz sanki yeni bir şeyler keşfetmişsiniz gibi.

Yine bu arada çevreyle ilgili yâd etmek istiyorum. Rauf Bey diye bir hâkim 1930 yılında Konyaaltı'nda bir çay bahçesi var bu alan iki ailenin elinde; belediye benim diyor, valilik benim, bir kısım şahıslarda bizim mülkiyetimizde diyor. Bu alanın deniz devamı vardır. Daha sonra başkaları sahip çıkmaya başlamıştır. Bu dava konusu olmuş açılan davada 1933'da Rauf Bey bir karar veriyor. Burası Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü yazları sıcak ve kurak, kışları ılık. Antalya halkının gezip, dolaşacağı nefes alacağı yerdir. Bu bakımdan burası ne hazinenin, ne belediyenin, ne şahsın yeri olamaz. Antalya planları 50'lerde başlıyor. (54'lerde) onaylanıyor ve yürürlüğe giriyor. Antalya'yla ilgili biz de çok heveslendik (70'li) yıllarda. Antalya'yı o dönemlerde de, Monte Carlo'dan hemşerilerimiz resimler getiriyor, biz böyle bir Antalya istiyoruz diyor. Bizde bu cazibeye katıldık bu arada gizli kalmış daha su yüzüne çıkmamış Konyaaltı konusu. Ben göreve başladım, birkaç ay sonra Antalya ile ilgili çok güzel projeler geldi gerçekten. Göletler, yat limanları, oteller, baktığımız zaman

onun etkisi altında kalmamanız mümkün değil böyle güzel bir proje, hayal ettiğiniz bir proje, özel yapılmış bir süre sonra dedik ki bu projeye sıcak bakalım; baktık meclisimize getirdik.

Antalya halkının görüşüne sunduk. Antalya'da böyle bir deniz kıyısı şahane bir proje yapalım dedik sonra bu projenin bizden öncede geldiğini gördük bir süre sonra da bu projenin arkasında dış güçlerin yer aldığını anladık ama o zamana kadar da bizde bu projelerle ilgili çalışmalar yaptık. Bakanlıkla işbirliği içerisinde, ortaklık içerisinde kentin geleceğini kurarken, umarken, maalesef farklı bir konuma geldi. Derken Rauf beyin kararı çıktı. Zaten projeyi yapamayacağımız ortaya çıktı.

Bunu şunun için anlatıyorum: Bu proje bugün aramızda bulunmayan, bizim yaşlarımızda çok değerli arkadaşımızı da maalesef büyük sıkıntılara soktu. Rahmetli Yener Ulusoy'u burada anmak istiyorum. Yani iyi niyetiyle o da ilk başlangıçta bizim yaptığımız gibi bu projeye sıcak baktı, o konuda şirketler kurdu. Fakat bizim tükendiğimiz noktada Rauf beyin aldığı karar karşısına gelince vazgeçmek zorunda kaldı. Belediyecilikte çok farklı bir şekilde araştırma yapmak mecburiyetindediniz. O projeyi getirenlerin bazı konuları arkadaşımızı ve ailesini çok kötü durumlarda bıraktı. Arkadaşımız en sonunda kamu arazilerini harcamadı ama kendi arazilerini ve yaşamını harcadı maalesef. Yener arkadaşımız bunun en büyük zararlarını çekenlerden biri.

Belediyecilik 70'li yıllarda uyanmaya başladı. Bizden öncekileri suçlamak istemiyorum, çünkü imkânları yoktu. Daha önceki dönemlerde belediyeler belli nedenlerle biraz önce bahsettiğim gibi yeterli imkânları yoktu. Hangi projeleri yapınlar, hangi imkânlarla kavuşunlar. Bu konu 70'li yıllarda farklı bir konuma gelmeye başladı. Uzun vadeli planlar yapmaya gayret ettik. Uzun zaman Antalya için üç temel hedef seçtik Antalya, Turizm, Kültür, Tarım şeklinde olmalı. Sonraki çalışmalarda bunların yanına zaten kültür dediğimiz zaman üniversiteleriyle, kültürel faaliyetleriyle, operasıyla, balesiyle bütün bunların yanında bir de sağlık turizmi koyarak Antalya'nın değerli denizini ve kumunu değerlendirmeyi bir nevi Antalya'yı Ortadoğu'da bir sağlık merkezi yapmak düşüncesiyle çalışmalara başladık.

Çalışmalarımızdan bir tanesi; Türkiye'de ilk kez yanılmıyorsam biraz belki iddialı konut projesi, Erhan beyin özel desteği ile hazırladığımız projedir. Antalya'nın tarihi mirasını koruyabilmek için 1977 olacak galiba Erhan beyin desteği ile Avrupa konseyi Antalya'yı Venedik'ten sonra ikinci pilot şehir seçtirme imkanına kavuştuk, ama 80 yılına geldiği zaman bunların hepsi silindi. O toplantıların sonucunda Kaleiçi restorasyonu için çıkan 250 milyon dolar 20 yıl vadeli, yüzde 2 faiziyle kredi 12 Eylül sonrası gelen askerler tarafından kullanılmadı. Bu arada belediyeler arasındaki farklı gelişim de suydü belediye

başkanları ayda bir kez Ankara ya da başka bir ilde toplanıyor, deneyimler paylaşıyordu. Bunun sonucunda da Türkiye’de konut sorununa çözüm olarak toplu konut, Antalya’da Antkop, Ankara’da Batıkent, Mersin’de, İzmir’de kurulan kooperatifler gibi bunların uygulamaları o dönemde başladı. Belediye başkanı olduğum zaman gecekondulara çok kıızıyordum. İşte bunlar gelmiş devletin yerini işgal etmiş bunlar olmamalı. Dünyayı tanıma fırsatı bulunca bunun o kadar da yanlış bir şey olmadığını, ayrıca Anayasamızda güvence altına alınan bu insanların konut edindirme probleminin devlet tarafından çözülmediği için vatandaşın buna mecbur kaldığını düşündüm. Konut edinme imkânı ile çoluğuyla, çocuğuyla oynayabileceği bir eve, sahip olmak istiyor. Bir başka toplantıda eleştirildiği için aktarıyorum. Efendim gecekondulara tapu veriliyor, bunlara karşıyım. Niye karşısın? Dededen kalma yüzyıllık arazin var, imar geliyor trilyonların oluyor, öteki adam gelmiş, devlet görevini yapamamış, ona konut sağlayamamış o da dişıyla tırnağıyla çoluk çocuk bir yere sahip olmuş. Bir tarafta birine trilyonlar verirken bırakalım da o gecekonducuya da o hakkı verelim.

Ve bugün bir şeyi daha karşılaştırdığım zaman gecekonduların bölgeleri yemyeşil gelişmiş imara açtığımız yerler beton yığını değil mi? Şimdi Antalya’nın geleceği için düşünürken; hayalimizde yemyeşil Antalya bahçeleriyle, yeşilliğiyle, su kenti Antalya. Sokaklarından şakır şakır su akan, insanların yaz aylarında özellikle çocukların, o ne doyulmaz bir güzelliğe sokağın içinde akan suya ayaklarını Ağustos ayında Temmuz sıcağında o çocukların çıkıp suyun içinde koşması, kızılarkta çimmesi, Muratpaşa Paşa Camii’nin havuzunda yüzme öğrenmesi bizim çocukluğumuzun özlemle hatırladığımız anıdır. Maalesef bu suları kaybettik yeşili yeterince koruyamadık.

Politikacılar artı bürokratlar, bürokratlar işlerin her birinde bir parmakları olsun isterler, onu kaybetmek istemezler. O bakımdan belediyelerin daha demokratikleşmesini istemezler. 77-78 de Belediyeler yasası hazırlandı. 42 il belediye başkanı ile Yerel Yönetim Bakanlığı ortaklaşa hazırladı. Ancak meclise geldiği zaman bir baktık, kendi arkadaşlarımız tarafından bile bu yasa engellenmiş.

Şimdi geleceğe baktığımızda özellikle yasal imkânlar, parasal imkânlar daha geniş ama bir farkı var; daha dinç. Ama bir farklılığı bence belediyelerimiz şeffaf değil, açık değil. Son yıllarda belediyeler konusunda çok büyük spekülasyon var. İhaleler konusunda, yatırımlar konusunda yani bir de bunlar son zamanlarda ki uygulamalar ile aslında vatandaşın kafasını karıştırıyor. Son dönem bakıyoruz değişik yerlerde her bir adayın 15-20 tane aracı, binlerce broşürü, her taraf flamalar, afişler şöyle bir hesap ediyoruz. Belediye Başkanı eğer bu parayı cebinden harcıyor ise, dört yılda alacağı maaşlar bu seçimde o masrafları çıkarmaz. Peki, niye o zaman; vatandaş bu şaşayı görünce değirmenin suyu nereden geliyor diye sormaz

mı? Güveni kaybettik.

Antalya’da belediye seçimi olacak bakıyorum daha yeterince gayret, heyecan yok. Biz seçime 5-10 gün kala ama o zamanlar ben iki dönem belediye başkanıydım. İki dönemdeki ettiğim masraf partinin verdiği 150-200, parayla arabamın benzin parasıdır. Kendi şahsi paramdır. Bir tane İçime sindiremediğim olay var. Delege adayları var ya bir gün geldiler falanca yerde “çay kahve içeceğiz, sohbet yapacağız” dediler. Aksu’nun orada bir yere götürdüler. Bir baktım 40-50 kişi gelmiş Aksu gibi bir yerde o dönemde bize bu kadar adam var deniyor. Börekler geldi kuzular kesildi. Şimdi bakıyorum, bunlara bir çözüm bulmamız lazım, şeffaf hale getirmemiz lazım. Belediyelerin üzerindeki bu kuşku, bu kaygıyı, güveni tazelememiz açısından kaldırmamız lazım. Bunun en güzel tarafı biz benimle çalışan arkadaşlarım bilirler. O dönemde Meclisin önemli toplantıları kapalı yapılmaz halka açık yapıldı. Bütün meclis toplantılarını, ihaleleri herkese açık bir şekilde halka ilan ettik. Bugün teknoloji ilerledi. İhale edilmeden önce ve ihale yapıldıktan sonra İnternetle mi ilan edersin, halka mı ilan edersin, demokratik kitle örgütlerine mi ilan edersin. Şimdi ben bakıyorum battı çıktılarda bir ara 400 milyon vardı, sonra 600’ e çıktı son gördüğün veya duyduğum rakam 1 trilyona yatırım yaptık. Nereye gitti bu paralar? Bu yatırım yapıldıysa nereye gitti. Şöyle bir hesabını yapıyorum, bunun içinden çıkmak mümkün değil. Bu Suistimal bugün var da dün yok muydu? Vardı, az veya çok vardı.

Biz ondan sonraki, 80’li yıllardan sonra çoğaldı. Konunun dışına çıkıyorum ama insanlara anlatmak istiyorum. 89’lu yıllarda İstanbul’da bir belediye konusunda partideki üyelere bir yeşil alan yapılmış, bir de Saray fenerleri yapılmış Boğazda bazı yerlerde. Yeni gelen arkadaş da eskisinden hesap sormak istiyor. Yasayı inceliyor bulamıyor bunun içinden çıkamıyor, Bu aşikâr “çok büyük paralar verilmiş” ama ben bir şey yapamıyorum diyor.

Boğaz’daki fenerlerin hiç unutmuyorum 35 milyon, tanesinin maliyeti. Yine o dönemde altınla mukayese ettiğiniz zaman, o fenerlerin bakın yarısına altından yapıyoruz. Ama suç yok. Şimdi bunlar vatandaş da güvensizlik yaratıyor. O yüzden, önümüzdeki dönemlerde belediyelerin özellikle kamuoyu nezdinde kaybetmiş olduğu bu prestiji toparlaması lazım, kim göreve gelirse gelsin. Bu arada tabiatıyla konuda dikkatli olacaksınız. Üç arkadaşım da herhalde benden az çekmemiştir. Ben iki kere Belediye Meclisine geldim, ikisinde de egale edilmiştim. Bundan daha fazla Hasan Beyde çekti sıkıntıyı, Bekir beyde çekti, meclis üyeleri de çekti. Belediye meclis üyeliğini artık ve rant kapısı olmaktan çıkarmamız lazım, onu da kaldırmamız lazım. Bunları söylerken yani Türkiye yasalarının içinde eksik kılardan birisi, belediye meclislerini yeniden şekillendirmemiz lazım.

HASAN SUBAŞI

(1989-1999) Dönemi Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı

Ülkemizde Belediyelerin sıkıntısı, bezdiren sıkıntısı 80'den sonra başlamıştır. Antalya'da silah icat oldu mertlik bozuldu.

1983-84 ara rejimleri değiştikten sonra bizden, daha önce Özal dönemi var bir karar çıktı. Aynı dünyadaki gibi belediyeler onaylasın; kendi planlarını yapсын ve belediyeler, belediye meclisleri onaylasın yani halk yapсын onaylasın. İşte işin püf noktası da burası, çok doğru bir karar, demokratik bir karar. “Batı ülkelerinde olduğu gibi yapılsın” dediler. Fakat belediyelerin donanımı yok. Şehircilikle ilgili kimsenin de ilgisi yok, halk hazır değil. Belediyelerin zaten bu şekilde olduğu belli, planlama konusunda deneyimi yok; Türkiye'nin de yeterli deneyimi yok. Şehir planları ortada yok. Mimarlar, üniversitelerimiz var, ama 70'li yıllardadır var, 70-80'li yıllarda şehir planları Türkiye de...

Antalya artık rantı öğrenmiştir. Özal döneminde ve halk sadece istemektedir ve Antalya'ya da göç inanılmaz derecede artmıştır. 80'li yıllardan sonra, sevgili Antalyalılar rantı öğrenmiştir. Eskiden deniz dedikleri sahiller artık Antalyalı için fevkalade bir meta haline gelmiştir.

Bir de 83 yılında ara rejim döneminde, askeri bir güç ve kudret emretmiştir. “Lara'da 100-150 metre olan koruma alanı 35 metreye insin” diye ve o gün Koruma Kurulu yok Antlar Yüksek Kurulu emir demiri keser ve Antalya'nın Lara alanlarında Falezlerinde Koruma Bandı o sıra 35 m'ye çekilmiştir. Yarı demokrasi vesayet rejimlerinde bunlar çok doğal şeylerdir.

Demokratik hayata geçiyoruz. Halk demokrasiye hazır değil, belediye meclisleri hazır değil. Şehir planları yok, teknik yok, donanım yok ama halk rantı öğrenmiş, hemen arkasından Özal döneminde bir karar daha çıkıyor. Kooperatifleşme, kooperatifçiliği teşvik etme. Bu ülkenin insanları, tabii ki ev sıkıntısı var, yurt sıkıntısı var. İnsanlar kendi imkânlarıyla gecekondular yapmaya çalışıyor, ama gene de devlet, sosyal devlet olamamış, yıkamıyorsunuz, yapamıyorsunuz. Çünkü devlet iş imkânı sağlayamıyor, maaş veremiyor, insanları yönlendiremiyor, arsa üretebilen yok.

Antalya'da hele hele arsa üreten de yok. Çünkü Antalya şehir merkezinde tümüyle davalı bir mülkiyet söz konusu. Yüz binlerce dönüm davayla çevrili. Yani bir planlama yapılsa, toptancı hali yapıyorduk dediğiniz zaman, karar verene kadar yarısının işgal altında gecekonduyla çevrildiğini görüyorsunuz hatta hiç paramız yok gösteriş olsun diye bir

şantiye binası yaptık arsaya. Bilmiyorum, 500 dönüm işgal edilmiş, geri kalan 500 dönüm de işgal edilmesin ve yine de yaparsak, Türkiye'nin en büyük hâli olur. Şantiye binası yaptım, meteliğimiz yok. Sayın Demirel'i de çağırdım, gürültülü temel atma yaptım, sonra uyumaya çekildik, çünkü para pul yok, hiç değilse korumaya alalım. Burada bir kamu yatırımı yapılıyor falan şeklinde.

Şimdi, kooperatifçiliğin teşvik edilmesi, yanlış mıydı, son derece doğrudu. Ama parası pulu olmayan insanlar bir araya gelip de, kooperatif dedikleri zaman, ilk akla gelen Antalya'nın en ucuz alanlarında arazi almak, ondan sonra da belediyelere gelip, baskı yapıp, bu araziye yetkide belediyede olduğuna göre, bu yetkiyle de bunların plan içine aldirtmaya, mevzi plan yapıp, buralarda biz kooperatifimizi yapalım, binalarımızı yapalım ve ucuz ev sahibi olmak, sosyal devletin, sosyal belediyecilikle ilgili sizlerin de inkar etmeyeceği bir husus olduğuna göre, sizin de göreviniz bu, alın bunu mevzi imar planına alın.

Antalya tabii o yıllarda çiçek bozumu gibi; araziler toplanmış, herkes bir kooperatif kurmuş. Evi olan da, olmayan da içine asker kişilerden, sivil kişilerden, hâkimler, hukukçular, siyasetçiler kim varsa bu kooperatiflere de alınmış ki belediyelerden daha güçlü hissedebilmek için, kooperatifler kendisini.

1983'ten sonra çiçek bozumu gibi Antalya'nın her yanında kooperatifler, yüksek binalar almış başını gitmiş. Dur diyen yok, yapma diyen yok, planlılığı bilen yok, şehirciliği bilen yok. Tüfek icat oldu derken, bunları kastediyorum. Bunlar alınması gereken kararlar, fakat bu kararlar alınırken, belediyelerin teknik donanımının sağlanması, denetlenmesi ve halkın da bu konuda aydınlatılması gerekirdi. Hatta, belediyelerin tedbir alıp, geniş imar planlarına geçmesi gerekirdi. Ama o dönem hatırlıyorum, geniş imar planları dediğimiz zaman, hemen betonlaşma çoğalır diye mukavemetle karşılaştınız.

Gidip gördüm dünyada bazı ülkelerde geçmişti...

...Hanedanların otoriter tutumu, yetkileri cetvel kalem, sanki kâğıt üzerinde bir plan yapar gibi. İstedikleri planı yaptırma, tam bir sistemi sağlayıp, o disiplini tam verebilmeleri, simetriği ve sanatsal değeri tam korumaları, tarihi, kültürel varlıkları hepsini korumada zaten benimsemişler. Cetvel kalem, güzel şehirleri oluşturmuşlar. Artık insan içini kıyacak kadar disiplin ve simetriği söz konusu binalarda.

Paris, Prag vesaire, inanılmaz şehirler, fakat Londra'ya gittiğimiz zaman, Londra'daki caddelerin cetvel kalem henüz gelişmiş olmadığını gözlemliyorsunuz. Diğer Batı başkentlerine nazaran. Benim gördüğüm Yanlış olabilir, tartışılabilir. Londra'nın bir farkını ben İngiltere'deki demokrasinin diğer gördüğüm ülkelerdeki oluşmuş başkentlerine nazaran, İngiltere'de demokrasinin çok önceden başladığı. Bireysel mülkiyetin baskıların toplumun ve kentte

yaşayanların baskılarının diğer totaliter rejimlere nazaran İngiltere’de daha demokratik yaşama geçildiği. O zaman, Londra’ya baktığımız zaman, daracık sokaklar, çoğu zaman kıvrımlı, belli ki, şehircilik yapamamışlar, demokratik baskıların karşılığında birtakım yığınlar ve darlıklar oluşturmuş.

Afrika’nın bir tesadüf, Sn Yüksel Çakmur’la birlikte Fas’a gitmiştik, Fas Kenti’nde de Fransız sömürgesi, totaliter rejim, oturtmuşlar, Fransız mimarlar Fas’ı oluşturmuşlar ki, mükemmel şehirler oluşturmuşlar. Bu konuda da Batı kültürünün etkilerini ve otoriter rejimin etkilerini görüyorsunuz. Otoriter rejimler diledikleri sanatçıyı, mimarı yanında barındırabilmiş.

Demokrasiye geldiğimiz zaman, demokraside en iyileri bulmak, yapmak gibi demokratik rejimlerde belediyelerin ve de hükümetlerin merkezi yönetimin böyle bir imkânı var. O zaman, demokrasilerde katılım faktörünü mutlak surette geliştirmek zorundayız. Selahattin Beyin de söylediği gibi şeffaflığı. Çünkü deneyim, birikim, teknik donanım, belediyeden daha çok aldığı içtihadın kendisinde söz konusu.

Bugünkü halk da, daha dikkatli, daha duyarlı, ya da ben öyle zannediyorum. Döndüğümüz zaman, benim döneme bu kısa bir tarihe göz atmak istedim. Kendi gözlemlerim 1989 yılında göreve geldiğim dönemde, hiçbir belediyeçilik deneyimimiz yoktu. Açıkçası korkuyla, Antalya gibi çok güzel bir kentin belediye başkanı olmak o zaman 48 yaşında genç bir hukukçuyum “ne yapmalıyım?” diye gecem gündüzüm yoktu ve uykularım kaçıyordu. Hemen fark etmiştim, kooperatifçilik baskısını ve her an, Türkiye'nin her yerinden insanların gelip, kooperatifler kurduğunu ve belediyede sadece yüzlerce tarım arazisi alınmış ve kooperatif kurabilmek ve imar alabilmek için sıra bekliyor.

Günümüze geldiğimiz zaman, Antalya'nın sahillerinde sorunlar vardı. Birincisi Lara Sahili turizm merkeziydi, Konyaaltı sahili turizm merkeziydi. İkinci sorunumuz, Antalya sıkışıp kalmış göçlerle. Hiçbir yatırım ünitesi hizmet veremez haldeydi, belediyeyle, otogar şehir merkezindeydi, hal şehir içinde, şehrin prestijli mahallesi Lara’da kan dökken, hijyen şartlarda hizmet yapamayan bir mezbaha, toptancı hali, şehir merkezindeydi mezarlık dahi şehrin merkezindeydi ve artık defin yapacak yer kalmamıştı.

Karşıdan sorunlar vardı. Bunları da yapıp, şehrin içinden çıkarmadığımız zaman, trafik önümüzdeki 5-10 yıl içinde hiç çekilmez halde, yaşanmaz hale gelecekti Antalya’da. Bunlar yapılmalıydı, Şehir Merkezi’nin dışına çıkarılmalıydı ana caddeler, arterler de süratle yapılmalıydı. Selahattin Beyin kaygılarına katılıyorum. O dönemlerde ben de hissetmişim. Hemen karşımıza yatırımlar çıkıp geliyordu ve sahilleri turizm merkezi ilan edilmişti yıllar öncesinden.

Hatta Kültür Park orası da turizm merkezinin bir parçasıydı. Lara Kent Parkı’yla birlikte. Bir taraftan deniz kirlenmeye başlamıştı, bunun sinyallerini alıyorduk. Hocam o arada deprem diye şimdi üç kuruş para düşer haciz hazırdır, Maliyenin ya da sigortanın haczi. O gün ben de personelin vergisi ve sigortasını yatırmamıza hiç yüklenmedim. Elimizde 3 bin küsur personel bulduk, arada bulabildiğimiz para da, ancak personelin maaşını veriyoruz. Sigortasını, vergisini veremediğimiz için bir yerden bir para bulursak, hemen sigorta ve maliye kendisi el koyuyordu.

Bunları nasıl yaparız? Bir taraftan kafa patlatıyoruz, ama bir taraftan da Antalya’ya göç, şehirleşme baskısı, planlama baskısı bizi perişan ediyor. İmar Komisyonu diye bir komisyon var. İmar Komisyonu önümüze getiriyor her şey del-geç, ama hukukçu kimliğimden ve demokrat kimliğimden yararlanmaya çalıştım başka çarem yoktu. Toplum uyararak ve toplumla iletişim kurmak, hem kendi kişiliğimi hem Antalya’yı korumam gerekiyordu. Bildiğim tek yol hukuk ve demokrasi, ona sarıldım imar komisyonlarında bizim partinin dışında, her parti imar komisyonuna dahil oldu ve de meslek odalarıyla sürekli temasa başladım, onlarla tartışıyoruz. Bir taraftan hem deneyimlerinden istifade ediyoruz, hem de Antalya hakkında bunlardan bilgi almış oluyorum. Ben bunu söylediğim zaman, kendi partin ne dedi iktidar mukteldirsiz, iktidar olmuş mukteldir olamamış dedirtmemeliyiz niye? Çünkü biz seçildik iktidarız, “Antalya'nın kararlarını biz veririz, kendine güvenemiyor musun, muhalefeti çağırın” dediler, çok eleştiri aldım.

İsrar ettim, muhalefette bütün komisyonlarda, bütün karar mekanizmalarının içine muhalefeti koydum. Bir süre sonra oturtmaya çalışıyordu işler, sıkıntılar devam ediyor. Meslek Odaları’nı gözlemci olarak imar komisyonlarına koymayı faydalı buldum. Çünkü, imar komisyonuna meslek odaları dahil olursa, belediyenin o yetkisi yok, ama en azından baskı oluşturur, önemli bir yanlışı engellerler, supap olunur diye bilgi iletişimi olur; ayrıca da kenti savunma hakkını tanımış olurum. Dava, yani meslek odalarının itiraz hakkını, dava hakkını.

Bu arada yine bütün sivil örgütleriyle çok ciddi çalışmalarımız devam ediyor. Bir taraftan da ben insanları, hemşerilerimiz örgütlenmeye sevk ediyorum. Kalekapı’sı projesi yapıyorsak, kalekapı esnafı olarak onlara bilgi veriliyor, Antalya’yı sürekli örgütlenmeye teşvik ediyor. Bu arada eleştiri de alıyorum. Kendi partimden, muhalefetten. Kendi partim biz seçtiğimiz göre irade bizindir derken, muhalefet de acaba bizi suçlamak mı istiyor, yoksa bizim sivil örgütlerle olan yakınlığımızı mı kırmak istiyor gibi, onların da evhamı var. Ama benim de bildiğim tek yol bu iletişim ve yönetim anlayışı.

Kim ne düşünüyorsa düşünsün, hata da yapıyoruz, doğru da yapıyoruz, ama şu bakımdan

müsterihim, kente itiraz hakkı savunma hakkı, dava hakkını da sonuna kadar bilgilenme hakkını da veriyorum. Yani, bir yanlıta çünkü bizim Özal dönemindeki karardan sonra, tek yetkili belediye meclisleri olmuştur. Belediye başkanları değil, belediye meclisleri. Belediye meclisleri de halkın temsilcileri. Halk istiyor denildiği zaman, planı yapma yetkisine sahip belediye meclisleri.

Deneyim dersenz yeterli değil. O dönemde belki Antalya'da mezun olan bütün şehir plancılarını Antalya Belediyesi aldı ve sürekli sivil örgütlerle iletişim, halinde kavga dövüş, sevişerek, dövüşerek, ama neticede Antalya Belediyesi'nin şeffaflığı, Antalya Belediyesinde iletişimi, yönetim anlayışını, demokrasi anlayışını geliştirmek için elinden geleni yaptığım için müsterihim. Ayrıca, halkla yeterli iletişim kurabiliyoruz diye Mimarlar Odamızla beraber Kent Konseyi'ni oluşturduk. Kent Konseyi'nde de bir refleks oluştu ki, her toplantısına ben de gelirdim. Halkın karşısına çıkar, halka hatamızı, sevabımızı karşılıklı iletişim halinde sorunları paylaşırdık.

Bu anlayışın ben Antalya'da çok şeyi geliştirdiğini, insanların dava hakkını geliştirdiğini, belediyelere karşı itiraz hakkının geliştirdiğini gözlemledim. Hatta encümen kararları gizlidir. Ben muhalefet de dahil kim encümen kararını isterse, encümen kararlarının bir suretini vermeye başlamıştım.

Ben bu açıklık, bu şeffaflıktan, bu iletişimden çok istifade ettim; Antalyalı da istifade etti ve sivil örgütler her an muhatap alındıkları için, sivil örgütlenme güçlendi, gelişti. Ben hatırlıyorum, sivil örgütlerin her söyledikleri haber olurdu, gazetelerde manşet olurdu ve hakkımızda dava açarlardı ve dava açtıklarında belediyeden en küçük bir serzeniş, sitem, benim tarafımdan da olmazdı.

Bu günlerde bize nasip oldu. Antalya'nın bizi korkutan otogar, hal, mezbaha, mezarlık gibi yatırımlarını yapabildik. Ama kredi aldık. Çok fazla değil, 100-150 milyon dolar krediyle hem bu yatırımları yapıp şehir dışına taşıdık, hem anayolları açmak fırsatı oldu; hem de Antalya'nın kültür sanat adına ciddi yatırımları yapabildik. Yeşil alanlarını elimizdeki rezerv bütün plandaki yeşil alanları yeşil alana çevirdiğimizi zannediyorum. Ama en önemlisi Antalya'nın bugünkü planı aynen yarına da sirayet edecek. On sene sonra ne olur, yirmi sene sonra ne olur? Bugünkü Antalya'yı alın 1,5 katsayıyla çarpın derim, başka elimden bir şey gelmez. O dönemde tahminen karşınıza yarınki Antalya'yı çıkartır.

Bugün Kepez'deki ormanları hayvanat bahçesi yapmak suretiyle korumaya aldığımı zannediyorum. Bu saydığım üç dört stok üzülüyorum, bugün belediye başkanı tarafından bu stoklarla ilgili hiçbir öneri ve düşünce olmamasını garipsiyorum doğrusu. Bunlar Antalya'nın, betonlaşan Antalya'nın ilerideki nefes alabileceği yerlerdir. Bunlar üzerinde

plan sürdürülmesi gerekir.

Bugün halkımız günübürlük sorunlarla meşgul, ama medya olayları görüyor, çok sıkıştırıyor proje diye. Adaylar da hepsi proje üretmeye çalışıyorlar, ama projede yine halk yok. Yine demokrasi yok, sadece biz yaptık oldu, bakın görün, beğenir misiniz? Ancak bunları projeden saymamak lazım. Halk tartışmadan, halkın desteğini almadan veya halk ikna edilmeden yapılan projelerin çok doğru olmadığını biz gördük, mümkün olduğu kadar. Batıda belediyeler demokrasinin okullarıdır.

Demokrasiyi halka öğreten yerler belediyelerdir. Belediye başkanları halkla, sivil örgütlerle iletişimi kesemez; kestiği zaman, doğru belediyeçilik yapmıyor sayılır. Onun için, bunu sürdürmek zorundadır. Geçenlerde Kent Konseyi'nin resmini gördüğümde çok üzüldüm, Kent Konseyinde çok az kişi görünüyordu. Adaylar orada konuşma yaparken, halbuki Antalya'da sivil örgütlenmenin bu tür Kent Konseyleri'nin halkın reflekslerinin çok gelişmiş olması gerekirdi. Bizim dönemimizden beri sayı düşmüşse ya da medya tarafından yeterince nazara alınmıyorlarsa, buradan ben üzüntü duyarım.

BEKİR KUMBUL

(1999-2007) Dönemi Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı

Ben sizin karşınızda konuşurken de biraz korkuyorum. Ben aslında görevim süresinde hem şanslıyım, hem de şanssızdım. Şanslıyım, birçok birikimlerin üzerine gelmişim. Kent bilinci, bilgisi, planlama vesairesin üzerine gelmişim.

Şanssızdım; Parlamentoda partim yoktu bu da önemli. İkincisi de; Mecliste de sıkıntılıydım, zor bir süreçti. Bunları yaşadım.

Bizim üçümüz de karşınızda gördüğünüz geçmiş dönem

başkanlık yapan, arkadaşlarımız toprakla uğraşiyor. İlginçtir, son Antalya'nın planına baktım, orada da onu söyleyeyim üniversiteyle ilgili bir şeyler yapılmış. Sayın Akaydın'ı da bir şekilde tanımak hoşuma gitti.

Buradan da şu çıkıyor. 85 yıllık bir Cumhuriyet. Osmanlının küllerinden yaratılmış, kurulduğu dönemlerde doğru dürüst okuryazar yok, hâkimi yok, hekimi yok, mühendisi yok, doktoru yok, eczacısı yok. Açlık sefillik içerisinde bir toplum. Kurtuluş Savaşı'nı vermiş, gelmiş bir toplum ve bunun yüzde 75-80'i köylü, yüzde 20'lerde belki kentli toplum var ve okuryazar oranı, yani Ali yazmasını bilen yüzde 5'lerde.

Şimdi, o toplumu 85 yıl içerisinde bir yerlere getiriyoruz. Hep birlikte geliyoruz ve getiriyoruz. Kentleşme oranı da şu anda yüzde 25-30'lara doğru geliyor. Bu nasıl oluyor? Köyleri kent mi yaptık, yoksa kentlere mi koştuk? Bunun hepsi de var aslında. Köyleri belde yaptık, önce muhtardı, sonra başkan oldu, muhtarken hizmet alıyordu, başkan oldu bütçesini kendisi yapacak, yapamadı. Bunları Türkiye çekti bu sıkıntıları, hepimiz çektik.

Bir taraftan, özellikle cazip kentlere göç yolunu açtık. Derken Antalya, bir kenti yönetiyorsunuz Antalya'yla ilgili okudukça, bilgilendikçe, yaşadıkça Antalya'ya bir şey yapmaktan da korkmaya başlıyorsunuz. Şimdi bir bilinç gelişmiş, ama hakikaten o kadar uzun süredir yaşanan bir coğrafya ki, Kendim de Konyaaltı'nda oturuyorum, sahilde yürüyorum, bir tarafımda turkuaz mavisi bir deniz. Biraz daha ileriye gittim Varyant'a doğru baktım yan tarafta denize giren arkadaşlar var. Geri döndüm bakıyorum, karşımda görkemli Beydağları. Yani şu güzelliğe bakın, milyon yıl önce başlayan traverten yapı.

Antalya'ya tarihi süresi içerisinde baktığımızda, kentleşme ne zaman başlamış? Kentleşme Attalos ile başlamış, Attaleia'yla, Attalos heykelini dikelim dedik, eleştirildik, geliyoruz planlı döneme, ilk plan 1957-59'dur. Neresi, sadece Kaleiçi ve çevresi, Bahçelievler bile yok. İkinci ve hepsi bunların birer gereksinim sonucu ortaya çıkıyor. 1969 o zaman,

Bahçelievler falan da içine giriyor, fakat 1/5000'liği var, hafızalarımızı canlandırmak için bunları söylüyorum.

Fakat o zamanlar da, bir şey yapmışız, o dönemin yöneticileri Konyaaltı denize kapamışız, sur gibi yükselmişiz. Bunun içinde rahmetle anıyorum ağabeylerimizde vardır, ama sonra gelene caddede ismini de veririz. Geçiyoruz Ondan sonraya geçiyoruz. Antalya'da ilk analiz ve sentez üzerine kurgulu, bilimsel proje 1975-76'lardadır. Sayın Tonguç döneminde. Yani, o pek üzerinde durmuyor, ama o kadar büyük şans vardı, aslında o Zühtü Can şanslıydı o dönemde. Gerçekten, Antalya daha bir korumacı zihniyetle planlanmıştır. Kentin doğusu korunmaya çalışılmıştır. Biraz önce Hasan Beyde bahsetti, falezlerde yapılaşma 150 m kadar geriye çekilmişti. Düzenli bir sit alanı olarak belirlemiştir ve idari merkezler şu andaki Meltem bölgesine doğru kaydırılmıştır.

Hasan Beyin sonra uygulama olanağı bulduğu kimi mezbaha, hâl, otagar o dönemde iznini almıştır ve sonra da burada teşekkür ediyoruz, herkese teşekkür etmekteyiz bunu uygulama olanağı Hasan Beye nasip olmuştur. Bunu da burada söylemem gerekir.

Ondan sonra Hasan Beyin dönemi başladı. Hakikaten, Hasan Bey'in döneminde ciddi şeyler yapılmıştır. Kimi yerlerini geçiyor olabilirim. Mesela, onun üzerinde kendi projesi olarak bir şey daha eklemiştir. Kanalizasyon, çünkü artık onu zorluyor. Ama seçimi kaybetme nedenlerinden birisi olarak ortaya çıkmıştır. Ama buna böyle bir şey yapılacak mı, yapılacaktır elbet, nüfus büyüyor.

Şimdi, yavaş yavaş bilinç geliyor artık. Oralarda da belki Hasan Beyi de yanılın bir şey daha var, onun üzerine biz onu yapmak zorunda kaldık belki. Neydi? Yani Revizyon ve planlama çünkü kent büyüyor. 42 bin hektara çıkmış, kendi söyledi, kent büyüyor. Yeniden planlanacak buradaki temel öğelerden birisi nüfus 2015-2020'de Antalya'nın nüfusu 3 milyon 500 bin. Böyle planlanınca, bunu düşünerek planlayınca farklı plan ortaya çıkıyor.

Bir neden de şuydu. Sosyal donatı alanları bunların içerisinde 1 600 bin nüfusa göre şekillenebiliyor. Biz ne yaptık, burada yanlışlık var dedik. Bu yerinden planlama, nazım plan bürosunun kurulması onun üzerindedir aslında. Dün nazım plan bürosuna gittim, o zaman biz üç beş arkadaş bir araya gelip geliştirmiştik. Baktım, Daire Başkanı da olmuş, hoşuma gitti ve yeni planlamayı gördüğümde, onun üzerine başka neler oldu? Bu kent bu yükü kaldırmıyor, etrafında 13 tane etrafta belde belediyesi, 13 tane hep düşünceleri konut üretmek ve sizi sarıyor, sıkıştırıyor.

Bunu vermeyecektik, bu kentimiz doğuda Aksu, batıda Beydağları, kuzeyde Başköy, bunun içerisinde yeniden planlama yaptık. Bayındırlık organlarıyla birlikte, vali başkanlığında, belediye başkanlarını da çağırarak, iki defa toplantı yaptık. O zamanki bu planlamayı düşündüğümüz yer 152 bin hektar, şu anda planlanan yerde 148 bin'dir. Öbür ucunu dışarı

çıkarmış, bir şeyler olmuş, ne oldu bilemem. Ama şimdi, orada öyle şeyler getirildi ki, iyi ki altyapı hazırlandı. 30-40 kurumla yazışmalar yapıldı.

Orman Bölge Müdürlüğü ve kendi sınırlarını ondan sonra tekrar şekillendirdi. DSİ ile yazışmalar, toprakla ilgili yazışmalar, iyi ki almışız şu anda. Antalya bundan sonra en azından doğru iş yaparak planlayacaktır kenti, öyle bakıyorum, çünkü bu arada bir de sivil toplum örgütü giderek bilinçlendi, gelişti, o noktaya geldi.

Şimdi, jeolojik etüt raporu. Biz onu yaptık ama, niye yapmıştık, şunun için yapmıştık? Geldik, üç ay sonra İzmit depremi oldu, korkunç. İlk işimiz hemen jeolojik etütler oldu. Antalya'nın jeolojik olmasından. Daha önceden ben farklı şehre gittiğim zaman aaa! ne kadar hoş, yeraltı. Ama İzmit depreminden sonra, şimdi başka bir alanı da var. Şu anda Antalya'nın planlaması konusunda daha düzgün, gidileceğini düşünüyorum. Fakat, biraz önce bir şey söyledim. Kentin nüfusu giderek artıyor. Şu anda bundan belki on sene önce ilk sıradaydı, ama son sayımda İstanbul, Konya, Ankara ondan sonra Antalya nüfus artışı konusunda, ama gene de artıyor.

Şimdi, ne oluyor? Değişik kültürlerin yoğrulduğu bir coğrafya. Bir kamuoyu yoklaması yaptırmıştım. Antalya'da yaşayanların yüzde 30'nun üzerindeki kesim kendini Antalyalı kabul etmiyor veya dışlanmış hissediyor. Antalyalılar dergisini onun üzerine hayata geçirdik her şey bir şey koşul sonucu, yani bir şeyi size dayatıyor bunu. Nasıl edebiliriz? Herkese, burada yaşayan herkes kendini Antalyalı görmek zorunda ve Antalya'ya sahip çıkmak zorunda, öyle düşünüyorum.